

Kongres američkih geografa 2005

Nakon prošlogodišnje proslave 100-te godišnjice od osnivanja, Savez američkih geografa (Association of American Geographers ili AAG), održao je 101. godišnji kongres u Denveru, glavnom gradu države Kolorado, od 5. do 9. travnja 2005. godine. Sa 4.800 sudionika i više od 3.000 prijavljenih referata, denverski kongres ostat će zabilježen u grupi najposjećenijih, kao što su to bili kongresi u New Yorku 2001. i Los Angelesu 2002.

Iako je u naslovu «američki», kongres je u velikoj mjeri međunarodni skup. Veliki broj sudionika je izvan SAD, pa je kongres uz detaljnu sliku zbivanja u američkoj geografiji istovremeno i ogledalo međunarodnih trendova.

Više od polovice svih prijavljenih referata moglo se svrstati u petnaest geografskih disciplina/tema od ukupno 58 koje se nalaze na službenoj listi AAG-a. Tri najpopularnije geografske discipline su kulturna geografija, geografija okoliša i urbana geografija.

Tablica 1. 15 vodećih tema

Rang	Geografska grana/tema	Broj referata	% od svih tema	Kumulativni % od svih tema
1	Kulturna geografija	248	5.16	5.16
2	Geografija okoliša	248	5.16	10.32
3	Urbana geografija	240	5.00	15.32
4	GIS	222	4.62	19.94
5	Prostorna analiza i modeliranje	189	3.93	23.87
6	Ekonomska geografija	182	3.79	27.66
7	Politička geografija	181	3.77	31.43
8	Socijalna geografija	159	3.31	34.74
9	Geografija korištenja zemljišta	152	3.16	37.90
10	Planiranje	125	2.60	40.51
11	Povijesna geografija	121	2.52	43.02
12	Azija	113	2.35	45.38
13	Latinska Amerika	112	2.33	47.71
14	Globalne promjene	110	2.29	50.00
15	«Remote sensing»	108	2.25	52.25

Izvor: The Association of American Geographers 2005 Annual Meeting Program. April 5-9, 2005. Denver, Colorado. Topical Indeks, pp. 444-454. pod više tema.

Kulturna i urbana geografija imaju dugu tradiciju u američkoj geografiji, dok su geografija okoliša i GIS (na četvrtom mjestu u tablici 1) relativno novije discipline sa kraja 70-tih i početka 80-tih godina 20. stoljeća.

Od petog do devetog mjesta nalaze se prostorna analiza i modeliranje (potomak «kvantitativne revolucije» iz 70-tih godina prošlog stoljeća), ekonomska geografija, politička geografija, socijalna geografija i geografija korištenja zemljišta.

Od desetog do petnaestog mjesta slijede: planiranje, povijesna geografija, geografija globalnih promjena, «remote sensing» i dvije regionalne geografije – Azija i Latinska Amerika.

Izuzimajući Aziju i Latinsku Ameriku, više od polovice najpopularnijih disciplina /tema odražava tradicionalni interes geografa (što međutim ne znači i tradicionalni pristup), kao što su kulturna, urbana, ekonomska, socijalna i povijesna geografija, te planiranje i korištenje zemljišta. Geografija okoliša, GIS, globalne promjene i «remote sensing» odražavaju noviji razvoj u geografiji koji je s jedne strane bio uvjetovan tehnološkim napretkom (posebno GIS i «remote sensing»), ali isto tako i novim problemima općeg razvoja kao što su briga za okoliš i posljedice globalnih (klimatskih) promjena.

Preostale 43 discipline/teme obuhvaćaju većinu tradicionalnog geografskog znanstvenog interesa kao klimatologija, biogeografija, primijenjena geografija, ruralna geografija, kartografija, migracije, stanovništvo, medicinska geografija, agrarna geografija, prometna geografija, turizam i vojna geografija. Među novijim temama su geografija «opasnosti i rizika» (*hazards*), geografija spolova (*gender*), transnacionalizam, poslovna geografija, feministička geografija, geografija polarnih prostora (*kriosfera*), te biblijska geografija.

U smislu regionalnog fokusa, teme iz Azije i Latinske Amerike su na prvom mjestu (tablica 2). Sa znatnim razmakom slijedi Europa i zemlje Trećeg svijeta. Unutar većih cjelina, ističu se Istočna Europa i Srednji (Bliski) istok. Nekadašnji interes za Sovjetski Savez djelomično se nastavlja u okviru tema iz Rusije i Euroazije.

Tablica 2. Regionalni fokus

Rang		Broj referata	% od svih tema	% od regionalnog fokusa
1	Azija	113	2.35	22.92
2	Latinska Amerika	112	2.33	22.72
3	Europa	75	1.56	15.21
4	Afrika	65	1.35	13.18
5	Treći Svijet	55	1.14	11.16
6	Istočna Europa	27	0.56	5.48
7	Srednji (bliski) Istok	24	0.50	4.87
8	Rusija	13	0.27	2.64
9	Euroazija	9	0.19	1.83
	UKUPNO	493	10.26	100.00

Izvor: The Association of American Geographers 2005 Annual Meeting Program. April 5-9, 2005. Denver, Colorado. Topical Indeks, pp. 444-454

Koliko se moglo zaključiti na osnovi prijavljenih sažetaka, dva su se referata odnosila na Hrvatsku. Autori (Robert Janiskee sa University of South Carolina i Olivera Radovanović, članica Green Network of Vojvodina) izvjestili su o *Via Pacis Pannoniae*, projektu za promidžbu suradnje između vojvodanskih i slavonskih naselja. U svom referatu Jude Noah Rost (University of Wisconsin-Madison) pokušao je na bazi teorije o kolektivnom sjećanju i ulozi identiteta objasniti transformaciju kumrovačkog muzeja od Titovog muzeja, kao simbola jugoslavenskog jedinstva, do muzeja s naglašenim hrvatskim nacionalnim identitetom.

Slovenski geograf Anton Gosar referirao je o demografskim i kulturnim posljedicama migracija iz bivše Jugoslavije u Sloveniji. Još su četiri referata dotakla problematiku bivšeg teritorija Jugoslavije: Michael Senn (United States Military Academy) raspravljao je o geografskom značenju Posavskog koridora; Milan Bufon (Univerza na Primorskem) i Julian Minghi (University of South Carolina) analizirali su posljedice Daytonskog sporazuma za razvoj Bosne u zadnjih deset godina; Darren Purcell (University of Oklahoma) i Amael Cattaruzza (Paris IV – Sorbonne) raspravljali su o primjeni web-stranica na internetu i njihov utjecaj na formiranje konfliktnih strategija glede teritorijalnih zahtjeva na primjeru Sandžaka i Raške, dok je Scott Pusich (University of Kansas) na primjeru nekadašnje jugoslavenske države iznio svoju tezu o negativnim posljedicama državne kontrole u cilju suzbijanja razjedinjenja nasuprot posljedicama uzrokovanim težnjama naroda za ocjepljenjem.

Referati su bili organizirani u više od 700 sekcija; u najboljem slučaju, sudionik je mogao čuti najviše do 20 referata dnevno, ili ukupno najviše do 100 za svih pet dana što čini najviše kakvih 14 posto od ukupnog broja referata. Uz brojne druge aktivnosti – radionice, izleti, sastanci, plenarna predavanja, izložba knjiga – teško da je itko od sudionika to i postigao.

Kao i drugi slični skupovi, i američki geografski kongres prvenstveno je prilika za «networking». Za veliki broj učesnika kongres je prilika za okupljanje suradnika na istim ili sličnim istraživačkim temama. Tako, na primjer, autorica ovog izvješća u zadnjih deset godina redovito organizira posebnu sekciju iz problematike graničnih regija u suradnji s kolegama iz Meksika i nekoliko europskih sveučilišnih centara. Tema ovogodišnje sekcije odnosila se na oblike prekograničnog partnerstva za potrebe regionalnog gospodarskog razvoja na primjerima iz američko-meksičke granične regije i novih graničnih područja između EU i istočne/jugoistočne Europe izvan EU.

Govori AAG predsjednika i glavnog gosta (obično izvan geografske struke) na otvorenju kongresa redovito se iščekuju s velikim interesom. Prvi zbog ocjene stanja u geografskoj struci i smjernica za budućnost, a ovaj drugi jer osvjetljava uloge geografije kao znanosti i geografa kao pojedinaca iz perspektive drugih disciplina ili šire javnosti. Ovogodišnja predsjednika AAG-a, Victoria Lawson (University of Washington), u svojem je izlaganju govorila o «geografiji straha i nade», aludirajući na opći porast stvarne i perceptivne opasnosti od terorizma te doprinosu geografije ne samo za bolje razumijevanje već prvenstveno za otklanjanje njihovih uzroka i posljedica kroz bolje poznavanje složenih odnosa u suvremenom svijetu.

Književnik Barry Lopaz, autor Arktičkih snova (Arctic Dreams) i dobitnik američke National Book Award (nagrade za nacionalnu knjigu) otvorio je kongres s poduzim govorom u kojem je potanko objasnio ulogu geografije u svom razvoju u kritičnog pisca, ali je isto tako izrazi zabrinutost što geografi nisu aktivniji u naporima za zaštitu okoliša i opće kakvoće življenja.

Detaljniji podaci o temama, autorima referata i sažeci (kao i ostale informacije) mogu se dobiti na službenoj web stranici Udruge američkih geografa: <http://aag.org>.

SUMMARY

Annual Meeting of the American Geographers' Association 2005

The paper deals with a review of the 101st Annual Meeting of the American Geographers, which took place in Denver in April 2005. The papers' analysis shows that the contemporary American geographers are most interested in cultural, environmental and urban geography. In the latest time³, under the influence of global (climatic) changes, the most dynamic development has been recorded in the field of environmental geography. This was particularly contributed by technological prosperity, especially by GIS and Remote sensing. In the scope of regional-geographic research, the topics about Asia and Latin America were most frequent. A significantly small number of papers dealt with Europe and Africa, and the smallest one with the Middle East and Russia. The importance of geography in the conditions of the omnipresent danger of terrorism, because of its contribution to the knowledge of complex relations and better understanding in modern world, was especially pointed out at the meeting.

Vera Pavlaković-Koči

Znanstveni skup "Turizam kao faktor regionalnog razvoja", Tuzla, Bosna i Hercegovina, 9.-10. 5. 2005.

Da problematika turizma postaje sve važnija u regionalnom razvoju i prostornom planiranju pokazuje i činjenica da se o njemu kao jednom od nositelja budućeg gospodarskog razvoja počinje ozbiljnije razmišljati čak i u jednom tradicionalno rudarskom i industrijskom gradu, kao što je Tuzla. Upravo navedeno bila je nit vodilja mladom Odsjeku za geografiju Prirodno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Tuzli da organizira znanstveni seminar pod naslovom "Turizam kao faktor regionalnog razvoja", održanom 9. i 10. 5. 2005. godine u Tuzli.

Cilj je bio okupiti eminentne stručnjake – kako znanstvenike, teoretičare, tako i prostorne planere, praktičare - iz područja turizma kako bi svojim iskustvom pridonijeli spoznaji o budućoj većoj implementaciji turizma u planiranju gospodarstva Tuzle i čitave Tuzlanske regije. Navedeni prostor, naime, nakon gospodarskoga uspona na bazi rudarstvom predisponirane industrije u razdoblju bivše Jugoslavije, nakon raspada Jugoslavije, rata u Bosni i Hercegovini te tranzicije gospodarstva iz socijalističkog u tržišno orijentirano zapada u tešku gospodarsku, ali i ekološku krizu koja se nastoji sanirati razvijanjem do sada nekarakterističnih djelatnosti u Tuzlanskoj regiji, a jedna od njih svakako je i turizam.

Izlaganja (35 prijavljenih u knjizi sažetaka; šteta što poneki prijavljeni referenti iz Mađarske, Rumunjske i Bugarske nisu bili u mogućnosti doći na skup) su bila podijeljena u nekoliko glavnih tematskih cjelina-ciljeva seminara. Tako se turizam kao faktor regionalnoga razvoja nastojao promatrati kroz: fizičko-geografske osnove turizma, društveno-geografske osnove turizma, odnos turizma i okoliša, kategorizaciju i regionalizaciju turističkih područja, turističke razvojne potencijale, ulogu turizma u razvoju manje razvijenih područja, ulogu turizma u agrarnom području te infrastrukturu turizma. Organizatorima skupa bila su posebno zanimljiva izlaganja o mogućnostima razvoja turizma u nekada ekološki degradiranim područjima na temelju iskustava referenata iz tranzicijskih država, ali i država Europske unije. Iako je skup okupio znanstvenike, mahom geografe, i prostorne-planere ponajviše iz Bosne i Hercegovine, Slovenije, Hrvatske, Srbije i Crne Gore te Makedonije, valja spomenuti i prisutnost nekolicine austrijskih i njemačkih stručnjaka za navedenu problematiku.

Nakon izlaganja svih referenata, drugi dan (10. 5. 2005.) bio je rezerviran za terensku ekskurziju po Tuzlanskom kantonu (Tuzla – Lukavac – Gračanica – Srebrenik – Tuzla) pod vodstvom doc. dr. sc. Rahmana Nurkovića, glavnog organizatora skupa. Nažalost, zbog iznimno lošeg vremena, dobar dio planiranoga programa morao je otpasti.

Unatoč tome, skup je opravdao očekivanja kako organizatora, tako i gostiju u stručnom, ali i u organizacijskom segmentu. Bit će zanimljivo vidjeti hoće li se neki od zaključaka skupa i primijeniti u budućem gospodarskom razvoju Tuzlanskoga kantona.

Na kraju ovoga izvještaja, izrazio bih iskrene želje za daljnji uspješan rad i razvoj Odsjeka za geografiju kolegama geografima u Tuzli, kao i za redovito izlaženje njihova časopisa "Geografski radovi" čiji je prvi broj promoviran na ovome skupu.

SUMMARY

Conference "Tourism as a Factor of Regional Development" Tuzla, Bosnia and Herzegovina, May 9-10 2005

Problems of tourism become more and more important in regional development and spatial planning. This has been pointed to by the fact that tourism has been more seriously considered as a basis of future economic development, even in a traditionally mining and industrial town like Tuzla. It was the guiding idea for the young Department of Geography (Faculty of Science, University of Tuzla) to organize the conference "Tourism as a Factor of Regional Development", which took place in Tuzla on May 9 and 10 2005.

Conference presentations were divided into several main topics – conference goals. Accordingly, tourism as a factor of regional development was observed through: physical-geographical bases of tourism, socio-geographical bases of tourism, relation between tourism and environment, categorization and regionalization of tourism regions, tourism development resources, tourism role in less developed regions' development, tourism role in agrarian area and tourism infrastructure.

Although the conference assembled the scientists, mostly geographers, and spatial planners chiefly from Bosnia and Herzegovina, Slovenia, Croatia, Serbia and Montenegro and Macedonia, we must also mention the presence of Austrian and German experts for the mentioned problems.

After the presentation of all papers, the second day was reserved for a field trip in the Tuzla canton (Tuzla-Lukavec-Gračanica-Srebrenik-Tuzla). The guide was Rahman Nurković, PhD, Assistant Professor, who was also the chief organizer of the conference.

The conference met the expectation of the organizers and the guests in professional, but also in organization sense. It will be very interesting to see whether some of the conference conclusions will be applied in future economic development of the Tuzla canton.

Vuk Tvrтко Opačić

Znanstveni skup: The Inaugural Nordic Geographers Meeting

U Lundu, na najstarijem švedskom sveučilištu, je od 10. do 14. svibnja 2005. održana inauguracyjska konferencija nordijskih zemalja pod motom *Power Over Time-Space*. Na konferenciji je sudjelovalo više od 400 geografa iz 15-ak država Europe, SAD-a, Kine, Kanade, Japana, te jedan sudionik iz Hrvatske. Glavni organizatori bili su: Swedish National Committee for Geography – The Royal Swedish Academy of Sciences (Nacionalni komitet za geografiju Švedske kraljevske akademije), Department of Social and Economic Geography (Odsjek za socijalnu i ekonomsku geografiju) i Department of Physical Geography and Ecosystems Analysis (Odsjek za fizičku geografiju i geoeкологију) Sveučilišta u Lundu. Za vrijeme konferencije održan je i zasebni skup posvećen velikom švedskom geografu Thorstenu Hägerstrandu.

Konferencijski program sastojao se od znanstvenog dijela, stručnih ekskurzija te mnogih drugih društvenih i stručnih događaja.

Znanstveni dio skupa bio je podijeljen u 30 tematskih sekcija, većinom iz socijalne geografije. Najviše radova, njih 31, bilo je prezentirano u okviru sekcije *Urban geographies of post-communist states*. Radovi u ovoj sekciji bili su podijeljeni u četiri tematske skupine: teorijsko-metodološka osnova proučavanja postkomunističkih gradova, suburbanizacija i gradske regije, promjene socijalno-prostorne strukture i ostale teme vezane uz problematiku urbanizacije u europskim postkomunističkim zemljama. Među zaključcima treba istaknuti da će se dio prezentiranih radova objaviti u zasebnoj tiskanoj publikaciji te da će se iduće godine pokušati organizirati simpoziji na temu postkomunističkih gradova. Paralelno su održane i ostale tematske sekcije, među kojima posebno treba izdvojiti one nama možda još uvijek egzotičnog sadržaja, npr. *Island gentrification*, *New urban imperialism*, *Gendered spaces*, *The Spatiality and temporality: What do landscapes do?* i mnoge druge.

Za vrijeme i nakon konferencije održane su dvije stručne ekskurzije: prva u Kopenhagenu i okolici, a druga u Južnoj Švedskoj.

Završnog dana na prigodnoj svečanosti odlučeno je da će se iduća konferencija održati na proljeće 2007. u norveškom Bergenu.

Internetska stranica s programom i sažecima radova: <http://www.ngm.cc>

SUMMARY

Conference: The Inaugural Nordic Geographers Meeting

The Inaugural Nordic Geographers Meeting was held in Lund, Sweden on May 10-14, 2005. under motto *Power Over Time-Space*. It was hosted by the Swedish National Committee for Geography (The Royal Swedish Academy of Sciences), the Department of Social and Economic Geography, Lund University, and the Department of Physical Geography and Ecosystems Analysis, Lund University. With nearly four hundred participants from fifteen European countries, USA, Canada, China, Japan and one from Croatia. Nearly three hundred presentations spanned the spectrum of geographic research. Most of them were within the session *Urban geographies of post-communist states*. The papers in this session were divided in four thematic groups: theory and methods of research, suburbanization and urban regions, changes within the urban-social structure and other topics related to urban geographies of post-communist states. I

During the conference two excursions were organized: the first one took place in Copenhagen and its urban region while the next was held in South Sweden.

The second Nordic geographers meeting will take place in spring 2007 in Bergen, Norway.

PRIKAZI – BOOK REVIEWS

Michael Pacione: *Urban Geography – a Global Perspective*, 2nd Edition, Routledge, London, 2005., 687 stranica, 148 grafičkih priloga, 68 fotografija (16 u boji, 52 crno-bijele), 103 tablice

Sve veći rast gradova i njihova važnost danas su u središtu interesa mnogih geografa, ali i drugih stručnjaka koji se bave pitanjima postanka i razvoja gradova te urbanizacije.

Knjiga *Urban Geography – a Global Perspective* Michaela Pacionea, profesora na Sveučilištu Strathclyde u Glasgou, Škotska, uvelike doprinosi upoznavanju problematike gradova. Podijeljena je u 6 velikih poglavlja sa 30 potpoglavlja. Nakon svakog poglavlja autor nudi popis dodatne literature – knjiga i radova objavljenih u znanstvenim časopisima koji svakom čitatelju mogu poslužiti kao smjernica u nadopunjavanju znanja o gradovima i procesu urbanizacije.

Prvo izdanje ove knjige izašlo je 2001. godine. Ovo 2. prošireno izdanje nadopunjeno je novim istraživanjima i saznanjima na području urbane geografije. U knjizi je dat detaljan prikaz grada kao dinamičkog i kompleksnog socijalnog te prostornog fenomena.

U uvodnom poglavlju *The Study of Urban Geography* (1.-36. str.) definirana je urbana geografija. Autor ukazuje na postojanje, važnost i međusobni odnos svih globalnih i lokalnih čimbenika koji utječu na proces urbanizacije te promjene koje se događaju u samim urbanim područjima. Daje se sažet povijesni pregled razvoja urbane geografije, a autor nas upoznaje i sa nekoliko ključnih teorija i koncepata u urbanoj geografiji.

Drugo poglavlje pod naslovom *An Urbanising World* (37.-136. str.) težište ima na razvoju urbane geografije na globalnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini. Autor nas upoznaje, kroz niz primjera, sa podrijetlom i razvojem gradova u svijetu od najranijeg razdoblja do danas. Analizira se proces urbanizacije i urbanog rasta te najnovija događanja u području urbane geografije u okviru velikih regija svijeta. Opisuju se nacionalni urbani sistemi te su identificirani i opisani različiti tipovi gradskih regija u svijetu.

Treće poglavlje *Urban Structure and Land Use in the Western City* (137.-282. str.) upoznaje nas sa urbanom strukturom i korištenjem zemljišta u tzv. *zapadnim* gradovima. Autor je prikazao ključne procese koji su utjecali na promjene urbanog razvoja i promjena u urbanim područjima. Poseban naglasak je na načinima korištenja zemljišta. Analizira se proces suburbanizacije, mobilnost stanovnika gradova, problemi stanovanja, te trgovačke i prometne funkcije u gradovima.

U četvrtom poglavlju pod naslovom *Living in the City: Economy, Society and Politics in the Western City* (283.-448. str.) naglasak je na ekonomiji, društvu i politici u *zapadnim* gradovima. Autor je prikazao i opisao socijalne procese kongregacije i segregacije u gradovima. Analizira se, uz konkretne primjere, socijalna topografija gradova.

Pretposljednje peto poglavlje *Urban Geography in the Third World* (449.-602. str.) bavi se problematikom urbane geografije u državama tzv. Trećeg svijeta. Autor posebno naglašava velike promjene u gradovima Trećeg svijeta, posebice izdvaja veliku dinamiku urbanog razvoja, tj. najviši rast stupnja urbanizacije u svijetu. Kao posljedica naglog urbanog razvoja, gradovi Trećeg svijeta suočeni su sa nizom socijalnih i ekonomskih problema te problemima vezanim uz zaštitu okoliša. Nizom primjera objašnjava se kako je proces ruralno-urbane migracije najveći razlog tako naglog rasta stupnja urbanizacije u tim zemljama. Posebna pažnja posvećena je analizi života u gradovima Trećeg svijeta – pitanju politike i upravljanja te problematika stanovanja, gospodarskog razvoja grada, zaštite okoliša, zdravstvene zaštite, prometa i siromaštva.

U posljednjem poglavlju knjige *Prospective: The Future of the City – Cities of the Future* (603.-625. str.) autor daje smjernice budućeg razvoja gradova u svijetu. Posebno se naglašava važnost koncepta održivog urbanog razvoja. Autor se u završnom dijelu kritički postavlja u istraživanju prirode gradova u 21. stoljeću.

Knjiga je izvrsno koncipirana kao udžbenik i u prvome je redu namijenjena studentima i sveučilišnim profesorima kao važan izvor informacija o gradovima i procesu urbanizacije, ali je također namijenjena svima koji se bave pitanjima urbanizacije te žele dublje ući u problematiku gradova.

Dubravka Spevec

Izhak Schnell i Wim Ostendorf (ur.): *Studies in Segregation and Desegregation*, Ashgate, Aldershot, 2002, 11 članaka, 311 stranica, 43 slika i 28 tablica.

Problematici socijalno-prostorne segregacije u društvenim znanostima, a osobito u urbanoj geografiji, posljednjih se 20-ak godina posvećuje značajna pažnja. Interes je potaknuti novim paradigmatima u znanosti i teorijsko-metodološkim smjernicama, ali i sve većim praktičnim primjenama rezultata istraživanja na lokalnoj (gradskoj) razini prostornog planiranja. Knjiga *Studies in Segregation and Desegregation* nastala je kao rezultat višegodišnjih analiza socijalno-prostorne strukture u mnogim gradovima svijeta i znanstvenih rasprava skupine vodećih svjetskih urbanih geografa okupljenih u okviru Urbane komisije C 19 *Cities of Tomorrow* pri Međunarodnoj geografskoj uniji. Glavni urednici su dr. Izhak Schnell, profesor na Odjelu za geografiju Sveučilišta u Tel Avivu i dr. Wim Ostendorf, profesor na Odjelu za geografiju i prostorno planiranje Sveučilišta u Amsterdamu, koji su ujedno i potpredsjednici Urbane komisije i njezini dugogodišnji stalni članovi.

Studies in Segregation and Desegregation sadrži jedanaest radova podijeljenih u tri tematske cjeline. Prva cjelina pod nazivom *Agency and Segregation*, u kojoj se iznose nove teorijsko-metodološke osnove proučavanja segregacije, ima pet radova. Benenson i Omer, Schnell, Racine i Marengo ističu da na segregaciju treba gledati kao na oblik ljudskog ponašanja te smatraju da je nužno taj proces analizirati na razini pojedinca i domaćinstva. Dakle, iz njihovih se radova razabire odmak od socijalno-ekološkog (temeljen na idejama Čikaške škole socijalne ekologije i kvantitativno-statističkim metodama) i strukturalističkog pristupa u istraživanjima segregacije, dominantnih do 1970-ih i 1980-ih. Predlažu nove metodološke pristupe karakteristične za razvoj (urbane) geografije s kraja 20. i početka 21. stoljeća. Da bi se u potpunosti shvatila segregacija potrebno je spustiti se na razinu pojedinca i njegovog socio-kulturno okruženja. Schnell u svojem radu, *Segregation in Everyday Life Spaces: A Conceptual Model*, predlaže novi model istraživanja segregacije. Ističe da u gradskim četvrtima (ili čak manjim prostornim jedinicama) s izrazito homogenim sastavom stanovništva (etničkim, vjerskim, socio-ekonomskim) pojedinih post-modernih gradova, pojedinci mogu zadržati vlastita socio-kulturna obilježja različita od većine i na taj način biti segregirani. Istovremeno segregirani pojedinci mogu imati razvijene socijalne mreže s drugim pojedincima (npr. članovima obitelji) istih socio-kulturnih i socio-ekonomskih obilježja u udaljenijim dijelovima grada. Prema Schnellu tako razvijene socijalne mreže potiču segregaciju te su za bolje razumijevanje procesa nužne analize na mikro razini. Naravno, to ne znači da se tradicionalna istraživanja rezidencijalne segregacije trebaju zanemariti, već naprotiv integracija mikro (pojedinač)-lokalno (susjedstvo; skupina) put su prema boljem razumijevanju ovog procesa. U posljednja dva rada slična razmišljanja iznose Racine i Marengo. Zajedničko svim člancima je da se proces segregacije shvaća ne samo u okvirima rezidencijalne segregacije već kao posljedica širenja socio-kulturnih mreža pojedinaca u prostoru. Upravo zbog navedenih činjenica segregacija nije vezana isključivo za jednu lokaciju već ju treba promatrati u širem socio-kulturnom kontekstu.

U drugoj cjelini knjige, *Segregation and State Policies*, kroz tri članaka raspravlja se o povezanosti segregacije, siromaštva i politike u zapadnoeuropskim gradovima. Ističe se da gradske vlasti u većini gradova Zapadne Europe segregaciji pristupaju kao problemu vezanom za rezidencijalne prostore, a ne, kako autori u prvoj cjelini ističu, kao problemu vezanom za širi socio-kulturni kontekst. Štoviše, rezidencijalna segregacija se smatra, osobito ako je povezana sa siromaštvom i etničkim statusom, najgorim socio-prostornim problemom koji zahtjeva hitnu intervenciju gradskih vlasti. Ovakvo viđenje problema temeljeno je na strahu da će se u gradovima pojaviti, ili se već pojavio, američki tip geta, koji, kako je poznato, često funkcionira kao prisilni “društveni zatvor”. Domburg-de Rooj i Mustred (*Segregation and the Welfare State*) u usporedbi američkih i zapadnoeuropskih gradova zaključuju da države s jakom i razvijenom politikom socijalne skrbi (kao npr. Skandinavske zemlje i Nizozemska) imaju slabije naglašene socijalne razlike, a samim time i segregaciju. S druge su strane zemlje poput SAD-a u kojima je sustav socijalne skrbi drugačije koncipiran (slabije razvijen) imaju jače naglašenu segregaciju u gradovima. Taubamann na primjeru Bremena te Ostendorf na primjeru Amsterdamu analiziraju utjecaj planskih mjera ublažavanja segregacije u gradskom prostoru.

U člancima u posljednjoj cjelini knjige, *A Comparative Perspective*, analizirani su oblici segregacije i desegregacije u kontekstu ekonomskih i političkih promjena. Basten i Löscher (*Segregation in Ruhr*) prikazuju kako je industrijalizacija u Ruhru od 1820-ih utjecala na stvaranje različitih oblika segregacije. Prema njima ključnu ulogu u stupnju segregacije imalo je doseljavanje radnika iz različitih krajeva Njemačke i drugih zemalja. Tako su primjerice početkom 20. stoljeća najsegregiraniji bili doseljenici iz Poljske. Nakon Drugoga svjetskog rata, a osobito od 1960-ih godina, useljenički valovi iz Južne i Jugoistočne Europe i intenzivan proces suburbanizacije mijenjaju socijalno-prostornu strukturu Ruhra. U novonastalim uvjetima turska manjina postaje najizoliranija etnička skupina. Prema autorima prostorni obrazac iz Ruhra može se s većim ili manjim odstupanjima preslikati i na ostale velike gradove u Njemačkoj. Horn (*New Perspectives on Urban Segregation and Desegregation in Post-Resolution South Africa*) na primjeru južnoafričkih gradova analizira utjecaj političkih promjena na segregaciju nakon ukidanja aparthejda. Rezultati njegovih istraživanja pokazuju da su segregacija i s njom povezano siromaštvom i dalje glavna obilježja južnoafričkih gradova te da su političke promjene u pojedinim gradovima uzrokovale još veće podjele prema rasnoj pripadnosti i socio-ekonomskom statusu. Posebno zanimljiv je i članak Chaolina i Kesteloota (*Beijing's Socio-spatial Structure in Transition*) o transformaciji socijalno-prostorne strukture Bejinga u razdoblju dinamičnog uključivanja NR Kine u svjetski gospodarski sustav. Posljedica brzih ekonomskih promjena u Bejingu sve su izraženija socijalna polarizacija, širenje slamova te izgradnja velikih poslovnih i trgovačkih kompleksa po uzoru na slične u Americi i Zapadnoj Europi. U posljednjem radu u knjizi (*National Identity in Transforming Quebec Society: Socio-economic and Spatial Segregation in Montreal*), Charles Small objašnjava promjene u socio-ekonomskoj i etničkoj strukturi kanadskih gradova u posljednjih 30-ak godina. Kao studija slučaja prikazuje se Montreal.

Svih jedanaest radova baca novo svjetlo na procese segregacije i desegregacije u suvremenim gradovima razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Tome posebno pridonose uvodni, teorijski članci, ali i ostali u kojima je se spominju brojni primjeri, navode i objašnjavaju suvremene metode analize. Jedini prigovor koji bi se mogao uputiti urednicima jest izbor gradova koji su uvršteni u knjigu. Naime, u knjizi se nije našao niti jedan grad iz nekadašnjih socijalističkih zemalja Srednje i Istočne Europe, a svima je dobro poznato da gradovi u tim zemljama prolaze kroz fazu velikih i značajnih demografskih, socio-ekonomskih, ekoloških i fizionomskih promjena. Također nedostaju primjeri iz slabije razvijenih zemalja Afrike, Azije i Južne Amerika.

Vedran Prelogović

Muhammad Faishal Ibrahim, Peter J. McGoldrick: Shopping choices with Public Transport Options. The agenda for the 21st century, Ashgate Publishing, Hampshire 2003., 297 stranica, 16 grafičkih priloga (crno – bijelih), 73 tablice

Knjiga autora M.F. Ibrahima i P.J. McGoldrica bavi se povezanošću ekonomske i prometne geografije. Knjiga ocjenjuje važnost oblika i vrste prometa pri izboru mjesta i vrste kupovine te stavove kupaca prema pojedinim vrstama prometa korištenih prilikom kupovine. S tog aspekta knjiga daje nešto novo, pretačući općenito poznate veze između prometa i trgovine u stvarne oblike potkrepljujući ih opsežnim istraživanjem provedenim u Singaporeu i Sheffieldu.

Knjiga je koncipirana u 8 cjelina, s primjerkom ankete u dodatku te opsežnom bibliografijom na 25 stranica.

Prva uvodna cjelina kroz 7 poglavlja na 13 stranica, daje pregled dosadašnje literature na temu decentralizacije trgovine, planiranja prometa, istraživanja odnosa vrsta i oblika prometa i vrsta kupovine. U slijedećim poglavljima autori daju kratki prikaz sadržaja ostalih poglavlja u knjizi.

Druga cjelina pod naslovom *Trends in Retail Decentralisation, Retail and Transport Planning* kroz 6 poglavlja na 31 stranicu daje pregled uzroka i trendova decentralizacije trgovine na primjeru SAD-a i Velike Britanije. Nadalje, daje trendove u planiranju trgovine i prometa te objašnjava utjecaj tih trendova na ponašanje korisnika usluge (kupca).

Treća cjelina pod naslovom *Shopping and Transport Behavioural Models* daje pregled postojeće literature te daje analizu potrošačkog načina života. U prvom poglavlju autori daju definiciju potrošačkog ponašanja te prikazuju osnovne modele potrošačkog društva. Kroz slijedeća dva poglavlja daje se prikaz postojeće literature te se ukazuje na slabu povezanost između studija koje se bave prometom i studija koje se bave trgovinom te izborom prodavaonica.

Četvrta cjelina naslova *Methodology of study* predstavlja najveću vrijednost knjige. Autori u ovoj cjelini na čak 64 stranice objašnjavaju osnovnu metodologiju istraživanja, prikazuju osnovne hipoteze i paradigme te objašnjavaju najznačajnije kvantitativne i kvalitativne metode. Pri tome su posebno značajna poglavlja od 5 do 12. Poglavlje 5 objašnjava što su to kvalitativne metode, kako i zašto se koriste te objašnjava korištenje metode intervjua na primjeru provedenog istraživanja. Poglavlje 6 objašnjava glavne vrste kvantitativnih metoda istraživanja. Poglavlja 7 i 8 prikazuju načine izrada upitnika, načine provođenja istraživanja te se bave problemom uzorkovanja. Poglavlja 9 i 10 osvrću se na probleme prilikom provođenja istraživanja. 11 poglavlje bavi se pripremom i interpretacijom podataka. Posebnu vrijednost cjelini daje povezanost sa provedenim istraživanjem te prikazivanje pojedinih metoda na primjeru istraživanja provedenog u ovoj knjizi. Na taj način povećava se zornost te se omogućava lakše razumijevanje i čitateljima slabije upućenim u metode istraživanja u geografiji.

Pet, šest i sedma cjelina bave se analizom upitnika i istraživanja provedenih u Singaporeu i Sheffieldu. Prikazuju se rezultati kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja te se daju odgovori na pitanja izbora mjesta kupovine te analize važnosti različitih vrsta prometa prilikom izbora mjesta kupovine.

Posljednja osma cjelina pod naslovom *Conclusion and Implications* daje prikaz rezultata u odnosu na početne hipoteze te daje preporuke za planiranje budućih trgovačkih centara. Također ovo poglavlje ukazuje na potencijalne smjerove u istraživanju ove problematike.

Knjiga autora M.F. Ibrahima i P.J. McGoldrica značajan je doprinos istraživanju odnosa između trgovine i izbora mjesta kupovine te dostupnosti pojedinih oblika prometa. Rad ukazuje na sve izraženiji problem nedostupnosti pojedinih trgovačkih centara pojedinim kategorijama društva (siromašno stanovništvo, stari i bolesni, djeca i mladež, osobe bez prijevoznog sredstva itd.). Najveća

prednost knjige svakako leži u povezanosti teorije sa stvarnim istraživanjem. No u tome leži i nedostatak knjige. Detaljne, opisne analize intervju a te velike, nepregledne tablice "zagušuju" tekst te otežavaju praćenje. Nedostatak je i fizička neatraktivnost teksta. Iako fizički izgled teksta ne bi trebao biti mjerilo vrijednosti teksta dugački odlomci, nedostatan naglašavanje poglavlja i podnaslova u sklopu poglavlja te preopćenita lista sadržaja (kazala) s isključivo navedenim naslovima cjelina otežava snalaženje u tekstu te eventualni povratak na pojedine dijelove teksta.

Uprkos tim nedostacima knjigu ipak preporučujem svima koji imaju interes za trgovinsku i prometnu geografiju, a 4 poglavlje svim studentima geografije.

Martina Jakovčić

C. Michael Hall & Dieter K Müller (ur.): Tourism, Mobility and Second Homes: Between Elite Landscape and Common Ground, Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto, 2004, 304 str.

Stanovi za odmor i rekreaciju od kraja Drugoga svjetskog rata pa sve do današnjih dana predstavljaju značajan prostorni fenomen u mnogim dijelovima svijeta, pa tako i u većem dijelu Hrvatske. Zbog neprijeporne činjenice da je riječ o jednom od prostornih odraza rekreacije, odnosno funkcije korištenja slobodnog vremena, više su od trideset godina značajan objekt istraživanja turističke geografije, odnosno geografije turizma i rekreacije. Iako je geografski znanstveni interes za navedenu problematiku u tih tridesetak godina oscilirao, u današnje vrijeme postmodernizma, obilježeno sveprisutnom globalizacijom uz istodobnu liberalizaciju zakonskih restrikcija povezanu sa širenjem Europske unije na nekadašnje socijalističke države te pojačan interes za kupovinu i izgradnju takvih objekata na razini Unije, stanovi za odmor i rekreaciju predstavljaju sve zahvalniju temu geografskih istraživanja u Hrvatskoj, ali i u ostalim dijelovima Europe i svijeta.

Upravo stoga, domaću geografsku znanstvenu javnost svakako bi trebala zainteresirati ova knjiga, možda do sada i najobuhvatniji teorijsko-istraživački geografski pregled navedene problematike. Sama imena urednika, eminentnih stručnjaka iz područja turističke geografije daju nam do znanja da je riječ o geografskom pristupu problematici fenomena stanova za odmor i rekreaciju što također veseli, budući da je većina dosadašnjih, sveobuhvatnih studija o stanovima za odmor i rekreaciju, djelo prostornih planera, arhitekata, ekonomista, sociologa, itd.

Michael C. Hall, profesor na Sveučilištu Otago na Novom Zelandu, jedan je od najpoznatijih i najproduktivnijih znanstvenika iz područja geografije turizma i rekreacije sa širokom lepezom tema istraživanja koju ovom knjigom o vikendicama dodatno upotpunjuje. Drugi urednik, Dieter Müller, profesor na Geografskom odsjeku švedskog sveučilišta Umeå, jedan je od vodećih mlađih stručnjaka iz područja turističke geografije, čija je uža specijalizacija upravo vezana za problematiku stanova za odmor i rekreaciju o čemu svjedoči i naslov njegove doktorske disertacije "German Second Home Owners in Swedish Countryside".

Za pisanje ove knjige urednički dvojac okupio je zavidan broj znanstvenika, većinom geografa iz različitih krajeva svijeta koji su svoja individualna istraživanja izvrsno uklopila u koncept ovog djela. Ipak, prvo, od četiri glavna, poglavlja knjige (*Context*) napisali su upravo urednici. Uvodno poglavlje svojevrsni je teorijski sažetak fenomena stanova za odmor i rekreaciju u kojem se daju definicije samog fenomena, diskusija o pojmu "doma", pregled dosadašnjih geografskih istraživanja

navedenog fenomena, osnovni motivi za posjedovanjem vikendice, odnos fenomena vikendice i fenomena turizma, različiti utjecaji stanova za odmor i rekreaciju u prostoru (fizionomski, ekonomski, socijalni i ekološki), problem sezonalnosti u turističkom i/ili rekreativnom korištenju stanova za odmor i rekreaciju te generalni pristup prilikom prostornog planiranja fenomena vikendica.

Nakon uvodnog poglavlja slijedi poglavlje *Mobilities, Encounters and Meanings* u kojem se nastoje objasniti najrazličitije posljedice proizašle iz fenomena vikendica, kao vida migracija i to u emitivnom i u receptivnom području. Pitanje iz podnaslova knjige (*Elite landscape or common ground?*), dakle jesu li stanovi za odmor i rekreacija isključiva privilegija bogatih ili je riječ o pojavi uobičajenoj i u širim društvenim slojevima, aktualizira se u na primjeru Kanade u potpoglavlju "*The Cottage*" *Privilege: Increasingly Elite Landscapes of Second Homes in Canada*. Problematika odnosa vikendice i grada u središtu je pozornosti u potpoglavlju *The Cottage and the City: An Interpretation of the Canadian Second Home Experience* u kojem se, također na primjeru Kanade, osobito Ontarija, objašnjavaju motivi vlasnika vikendica na njihovu kupnju te se nastoji predstaviti profil tipičnoga kanadskog vikendaša. Izuzetno važan aspekt u proučavanju fenomena stanova za odmor i rekreaciju jest odnos vikendaša i lokalnog stanovništva. Upravo iz tog odnosa proistječu mnoge prostorno relevantne promjene, kao i njihov intenzitet. Naime, različite se posljedice zbivaju u receptivnom području ukoliko se vlasnici vikendica u njemu ponašaju prolazno, poput turista, od situacije kada se vlasnici stanova za odmor i rekreaciju nastoje približiti lokalnom stanovništvu, te se emotivno više vežu za receptivno područje i doživljavaju ga kao "nešto svoje". Taj odnos predstavljen je u potpoglavlju *Place Attachment of Vacation Residents: Between Tourists and Permanent Residents*. Problem lokacije vikendice s obzirom na udaljenost od mjesta stalnog prebivališta njezina vlasnika osvijetljen je u potpoglavlju *Mobile Migrants: Travel to Second Home*. Fenomen stanova za odmor i rekreaciju kao vid sezonskih migracija razmotren je u potpoglavlju *British Second Homes in Southern Europe: Shifting Nodes in the Scapes and Flows of Migration and Tourism* na primjeru britanskih vikendica u Južnoj Europi s posebnim osvrtom na Španjolsku kao receptivni prostor. Posljednje potpoglavlje drugoga poglavlja knjige, *Dwelling Through Multiple Places: A Case Study of Second Home Ownership in Ireland* bavi se pitanjima postaju li s vremenom sekundarne rezidencije u stvari primarne, tj. mogu li se vikendice jednoga dana pretvoriti u (drugi) dom.

Nakon pretežno teorijskih, općih tema iznesenih u drugom poglavlju, treći dio knjige (*Patterns and Issues*) donosi pregled specifičnih problema uzrokovanih prisutnošću vikendica u prostoru, kao i oblike njihova pojavljivanja i to na primjerima iz brojnih država (SAD, Zapadna Australija, jugoistočni dio Australije, Novi Zeland, Južnoafrička Republika, Španjolska, Norveška, Švedska). Upravo ovaj pregled inozemnih iskustava može biti iznimno zanimljiv za našu stručnu javnost kako bi se na vrijeme spriječili brojni vikendicama uzrokovani problemi i pronašla adekvatna praktična rješenja u kontroli fenomena/problema vikendica u Hrvatskoj.

U posljednjem poglavlju (*Future Issues*), urednici knjige C. M. Hall i D. K. Müller ponovo se pojavljuju kao autori čime logično zaokružuju parcijalna istraživanja svojih kolega pretočena u prethodna poglavlja u knjizi. Time nesumnjivo knjiga dobiva kvalitetan kontekstualni završetak. Težište završnog poglavlja usmjereno je na problem prostornog planiranja vikendica u perifernim ruralnim područjima (case study: sjeverni dijelovi Skandinavije) te na perspektive budućeg razvoja fenomena stanova za odmor i rekreaciju, kao i predviđanje daljnjih tendencija razvoja fenomena vikendica kao dijela turističke ponude. Knjiga završava iznimno bogatim popisom literature, svakom zainteresiranom za ovu problematiku s geografskog aspekta svakako nezaobilaznim u daljnjim istraživanjima.

Iz svega navedenoga, preostaje samo konstatirati da je knjiga "Tourism, Mobility and Second Homes" zbog svoje sveobuhvatnosti u teorijskom smislu, kao i ilustrativnosti predstavljene kroz brojne primjere iz svijeta, neizostavna literarna referenca za svakoga znanstvenika, a pogotovo geografa, zainteresiranoga za ovu problematiku.

Vuk Tvrтко Opačić

Joan M. Schwartz; James R. Ryan (ur.): Picturing Place: Photography and the Geographical Imagination, I.B. Tauris, London, 2003., 354 str., 71 slika, 1 tablica

Iako je slava pripala Louisu-Jacquesu Mandéu Daguerreu (1787-1851), prvi je ipak bio Joseph Nicéphore Niépce (1765-1833) koji je nakon osmosatne ekspozicije pomoću *camere obscura* zaustavio sliku (na pokositrenoj bakrenoj ploči) nakon čega smo svijet počeli gledati drugim očima. Taj epohalni događaj različito je datiran. Spominju se godine 1826. i 1827. no na ulazu u selo St. Loup de Varennes postavljen je spomenik na kojem piše: *Dans ce village Nicéphore Niépce inventa la photographie en 1822*. Sama riječ fotografija prvi puta se pojavila 25. veljače 1839. u "Vossische Zeitungu" u Berlinu u članku koji se pripisuje njemačkom astronomu Johanu Heinrichu Maedleru. Nakon tog izuma fotografija je omogućila vizualiziranje/predodžbu – s točnošću i lakoćom – samoga sebe, naših obitelji, neposredne okolice, šire zajednice i svijeta s one strane naših vratiju.

James R. Ryan bavi se kulturnom i historijskom geografijom, a interes fokusira na glavna područja: geografiju kolonijalizma i postkolonijalizma; fotografiju, vizualnu kulturu i geografiju te povijest geografskog znanja i znanosti. Docent je iz socijalne geografije (tj. human geography) u School of Geography na Queen's University u Belfastu. Autor je knjige *Picturing Empire: Photography and the Visualization of the British Empire* (1997.). Joan M. Schwartz je fotografski ekspert u Nacionalnom arhivu Kanade ("National Archives of Canada", Ottawa). Dugogodišnja je članica Društva američkih arhivista te docentica na Department of Art at Queen's University u Kingstonu gdje je i doktorirala iz historijske geografije. Uz urednike, još 12 autora sudjeluje u knjizi od čega i geografi Alison Bunt, Jeremy Foster, Derek Gregory i Brian S. Osborne.

Picturing Place bavi se složenom i dinamičnom vezom između fotografije i geografske predodžbe. Fotografija predstavlja snažan alat u našem sudjelovanju u svijetu koji nas okružuje. Kroz fotografije, mi vidimo, sjećamo se, zamišljamo: mi stvaramo predodžbu mjesta. Fotografija je učinila prošlost očitim dijelom sadašnjosti. Od dagerotipije do digitalnih slika, od razglednica do slika u časopisima, fotografska slika je integralni dio naše veze sa svijetom. Demonstrirati na koji su način fotografije djelovale kao forme prostora, kako su prezentirale prostore, mjesta i pejzaže jest tema ove knjige. Kao što mnogi eseji u ovoj knjizi prikazuju, prakticiranje fotografije – od turističkih do obiteljskih snimaka – igra centralnu ulogu u kreiranju i održavanju kako individualnog tako i kolektivnog poimanja pejzaža i identiteta. Svi eseji u ovoj kolekciji imaju veze s ulogom fotografije (ili fotografske slike) u predodžbi mjesta. Multidisciplinarni pristup obuhvaća povijest arhitekture, arhivske studije, povijest umjestnosti, kulturnu geografiju, kulturne studije, historijsku geografiju, povijest, sociologiju i vizualnu antropologiju. Eseji obuhvaćaju fotografije Francuske, Velike Britanije, Njemačke, Italije, Palestine, Egipta, Indije, JAR-a, Kanade, Australije, SAD-a i zapadnog Pacifika.

Knjiga započinje uvodom urednika Joana M. Schwartza i Jamesa R. Ryana: *Photography and the Geographical Imagination* (str. 1-18) nakon čega slijede eseji grupirani u tri sekcije: *Picturing Place* (str. 19-114) fokusira se na ulogu fotografije u transformaciji prostora na zemlji u mjesto u unutrašnjoj svijesti; *Framing the Nation* (str. 115-191) tretira upotrebu fotografije u artikulaciji nacionalnih identiteta; i *Colonial Encounters* (str. 193-279) promišlja primjenu/upotrebu različitog fotografskog postupka s kolonijalnim-imperijalnim relacijama. Iako ovi naslovi označavaju glavne teme o ulozi fotografije u doživljaju mjesta, oni nisu definitivni ili ekskluzivni.

Četiri eseja u prvom poglavlju nude različite metodološke perspektive u fotografskom kreiranju mišljenja u proizvodnji mjesta. U eseju *La Mission Héliographique: Architectural Photography, Collective Memory and the Patrimony of France, 1851* (str. 21-54) M. Christine Boyer istražuje način na koji se zaštita baštine, kolektivna memorija i fotografija arhitekture stapaju u *Mission Héliographique*, državnom projektu izmjere i dokumentiranja francuske arhitektonske baštine. Koncentrirajući se na spajanje mentaliteta i tehnologije, Boyer otkriva na koji je način fotografija

upotrijebljena kao ključni element u ovjekovječavanju simboličnih prostora nacionalnog identiteta i kolektivne memorije. Dok je Boyer predstavila fotografiju kao alat očuvanja, Maria Antonella Pelizzari u eseju *Retracing the Outlines of Rome: Intertextuality and Imaginative Geographies in Nineteenth-Century Photographs* (str. 55-73) promišlja fotografiju kao formu putopisa i sredstvo sjećanja. Njezin esej se koncentrira na tri rada sastavljena od strane putnika u Rim kao dio njihove sklonosti mjestu. Primjeri zorno pokazuju kako su fotografije implicirale i druga prikazivanja kao što su vodiči, novele i osobna pisma. Esaj je izložio prazninu između prevlasti turističke industrije s jedne strane i putničke romantike i osobnih očekivanja s druge. Njen je esej više metodološki nego geografski, više o činu gledanja fotografija no o iskustvu posjete Rimu. Davida E. Nyea u radu *Visualizing Eternity: Photographic Constructions of the Grand Canyon* (str. 74-95), okupira kulturna konstrukcija i fotografsko prikazivanje Grand Canyon kao tipičnog "američkog prostora". Autor nudi seriju fotografskih pogleda i njihove veze s kulturnim natpisima kanjona kao što su: nacionalna ikona, geološko čudo, turistička destinacija, krhka priroda. Nye predlaže dinamičnu vezu između značenja pejzaža i pejzažne fotografije i postavlja pitanje kakvo kulturno značenje Amerikanci pripisuju Grand Canyonu i kako fotografije bilježe i pmažu proces stvaranja mišljenja i kluturnog utjelovljenja. Deborah Chambers autorica je eseja *Family as Place: Family Photograph Albums and the Domestication of Public and Private Space* (str. 96-114) u kojem kombinira povijesni, autobiografski i interpretacijski pristup u nastojanju da postigne dublje kontekstualno razumijevanje obiteljskih fotografija. Autorica je pokazala kako privatni prostor obitelji može biti očuvan u privatnom prostoru albuma i na koji način obitelj kao mjesto može biti sačinjeno kroz vizualni dijalog između privatne i javne rasprave o prostoru. Iz perspektive sociologije i kulturnih studija Chambers ispituje socijalno i prostorno značenje kućne fotografije u projektiranju ideje i ideologije obitelji. Njezin je esej također iznio važna pitanja o ulozi fotografije u konstruiranju osobnih memorija identiteta i pripadnosti te oblikovanju predodžbi geografije kuće i doma.

Druga cjelina (*Framing the Nation*, str. 115-191) sastoji se od tri eseja o ulozi fotografije u stvaranju identiteta u Velikoj Britaniji, Njemačkoj, JAR-u i Kanadi. Jens Jäger u prvom eseju *Picturing Nations: Landscape Photography and National Identity in Britain and Germany in the Mid-Nineteenth Century* (str. 117-140) razmatra ulogu fotografskih slika u kreiranju identiteta nacije na primjeru Njemačke i Velike Britanije. Zanima ga odnos promatrača i prirode, građanina i nacije. Ukazuje na važnu ulogu koju je fotografija odigrala u 19. stoljeću u stvaranju ideje i slike nacije-države. Produkcija i uloga pejzažne fotografije u Britaniji bila je različita od one u Njemačkoj. Takve razlike leže u složenim kulturnim raspravama o sposobnosti pejzažne fotografije da komunicira s domoljubnim osjećajima i moralnim vrijednostima. Jeremy Foster u *Capturing and Losing the "Lie of the Land": Railway Photography and Colonial Nationalism in Early Twentieth-Century South Africa* (str. 141-161) razmatra javne fotografije, snimljene od Južnoafričkih željeznica ("South African Railways") u prvoj polovici 20. stoljeća. Autor argumentira ulogu fotografija u SAR-ovom konstruiranju simboličnih pejzaža kolonijalnog i nacionalnog identiteta. Donosi dvije priče: jednu konstruiranu iz samog putovanja željeznicom i drugu konstruiranu od fotografskog publiciteta. Te dvije naracije dio su šireg odnosa između putovanja i geografske predodžbe, između britanskog imperijalizma i južnoafričkog nacionalizma. Brian S. Osborne u eseju *Constructing the State, Managing the Corporation, Transforming the Individual: Photography, Immigration and the Canadian National Railways, 1925-30* (str. 162-191) analizira fotografije koje su snimile Kanadske nacionalne željeznice ("Canadian National Railways") u suradnji s vladom. Zanima ga na koji se način na fotografijama odražava nastojanje koloniziranja zemlje. Za Osbornu se na fotografijama na kojima susrećemo imigrante, očitavaju postavljene državne vrijednosti i javno mišljenje. Njegov se esej uklapa u širu temu knjige o ulozi fotografije u konstituiranju kulturnog identiteta i kartiranju naselja. Eseji Osborna i Fostera gdje se prožimlju fotografija i željeznica zanimljivi su i zbog činjenice da su i vlak i fotoaparat proizvodi industrijskog doba te predstavljaju oblike tehničke moći.

Treće poglavlje (*Colonial Encounters*, str. 193-279) počinje esejom Dereka Gregorya: *Emperors of the Gaze: Photographic Practices and Productions of Space in Egypt, 1839-1914* (str. 195-225). Gregory se bavi transformacijom fotografske prakse u Egiptu, od opsjednutosti monumentalnim prostorima drevnog Egipta sa znakovima arapsko života do domaćeg arapskog života lišenog europskog modernizma. U njegovom djelu fotoaparat je prikazan kao stroj za prostorno-vremensku kompresiju. Demonstrira načine na koji je fotografija probijala turistički doživljaj Egipta: svi ti načini postali su dio doživljaja mjesta. U svom eseju *Mapping a Sacred Geography: Photographic Surveys by the Royal Engineers in the Holy Land, 1864-68* (str. 226-242), Kathleen Stewart Howe demonstrira da je snimanje, organiziranje, kolekcioniranje i gledanje fotografija bilo kritički dio britanskih nastojanja da se kartira sveti teritorij Biblije. Fotografija je korištena kao instrument istraživanja, promatranja, opisivanja i dokaz autentičnosti. Isto tako fotografija je bila ključ za dokumentaciju i promociju projekta, a fotografije evidencija znanstvenog bavljenja i potvrda britanske prisutnosti. Prema autorici, fotografije su i tada bila utjelovljenje kulturnog značaja i baza za vizualizaciju povijesti i geografije Biblije. Esaj *Home and Empire: Photographs of British Families in the Lucknow Album, 1856-57* (str. 243-260), autorice Alison Blunt proučava dva sveska albuma (poznatom kao *Lucknow Album*) koje je snimio Ahmad Ali Khan 1856. godine. Autorica se koncentrirala na fotografije britanskih obitelji kao prezentacije imperijalnog udomljavanja. Ahmad Ali Khanove fotografije prikazivale su britanske obitelji njihovim članovima u Britaniji kao i samima sebi. Album je izronio kao osnova za urezivanje prostora doma i carstva i služi kao kontrapunkt za analizu reprezentacije imperijalnog herojstva. U meditaciji o nekim usputnim fotografijama snimljenim u zapadnom Pacifiku Elizabeth Edwards (*Negotiating Spaces: Some Photographic Incidents in the Western Pacific, 1883-84*, str. 261-279) nudi strategiju pogleda ne *na* nego *kroz* fotografije. Seriju fotografija snimio je časnik, kapetan W. A. D. Acland između 1883. i 1884. godine. Autorica pristupa fotografijama kao vizualnoj evidenciji kulturnih izvedbi i gleda "kroz" njih da bi istražila prostorne elemente koji daju značenje sudionicima kulturnog sučeljavanja. Ta je kulturna izvedba – u kojoj su fotografije posrednik, evidencija i produkt – u fokusu njenog interesa.

Konačno, u epilogu William J. Mitchell : *Wunderkammer to World Wide Web: Picturing Place in the Post-Photographic Era* (str. 283-304) razmišlja o arhivskim izazovima digitalne generacije te pokazuje na koji način tehnologija digitalnih slika destabilizira autoritet fotografske istine u odnosu na konstrukciju geografske predodžbe. Na kraju knjige su bilješke (str. 305-346) i indeks (str. 347-354).

Eseji u ovoj knjizi nisu o fotografiji kao umjetnosti, znanosti ili kao tehnologiji. Fotografija je vizualni medij transfera informacija. Ona je akt komunikacije. Stoga i ova knjiga o odnosu fotografije (svjetlopis) i geografije (zemljopis) otkriva fotografiju kao dio procesa kojim ljudi upoznaju svijet i pozicioniraju sebe u prostoru i vremenu.

Ivan Zupanc

IN MEMORIAM

Prof. dr. sc. Ratimir Kalmeta (1916. – 2005.)

U Rijeci je 24. kolovoza 2005. u 90. godini života preminuo prof. dr. sc. Ratimir Kalmeta, izvanredni profesor u mirovini Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, znanstvenik, pedagog i publicist.

Prof. dr. sc. Ratimir Kalmeta rođen je 22. lipnja 1916. godine u Obrovcu, od oca Petra iz Arbanasa, Zadar i majke Katice, rođene Knez iz Knina.

Pučku školu pohađao je u Splitu, a gimnaziju u Pljevljima (Crna gora), Šibeniku i Zagrebu. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 9. ožujka 1946. godine XIII. Antropogeografsku skupinu znanstvenih disciplina: a) Geografiju ili Zemljopis, b) Etnologiju

s Etnografijom ili Narodoznanstvom s Narodopisom i c) Hrvatsku povijest.

Prvo radno mjesto u zvanju profesora-pripravnika bilo mu je u Gimnaziji Nove Gradiške 1946. godine. Asistent je na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 1947. do 1950. godine.

Kao profesor djeluje na IX. Mješovitoj gimnaziji u Zagrebu 1950. i 1951. godine. U zvanju profesora Više pedagoške škole (Pedagoška akademija) djeluje deset godina od 1951. do 1961. godine. Na Ekonomskom fakultetu u Rijeci je od njegovog osnivanja. Dana 31. listopada 1961. godine izabran u zvanju višeg predavača, a nakon obrane doktorske disertacije pod naslovom "Rijeka–prometna funkcija" 27. svibnja 1965. godine na Prirodno-matematičkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, izabran je za izvanrednog profesora za nastavne predmete: Ekonomska geografija i Turistička geografija.

Bio je vanjski suradnik Ekonomskog instituta u Rijeci. Višegodišnji je suradnik Savjeta za prosvjetu NRH, Zavoda za unapređenje osnovnog obrazovanja SRH i Zavoda za školstvo, Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske, Geokarte u Beogradu za izdanje geografskog atlasa za hrvatsko jezično područje i odgovorni urednik za geografski sadržaj svih zemljovida u Atlasu. Suradivao u publikacijama: Geografski glasnik, Zemlja i ljudi, Priroda, Turizam, Ekološki glasnik, Ekonomski glasnik, Dubrovački horizonti, Hrvatski planinar, Nauta, Jezik, Hrvatska revija, Dometi, Šumarski list, Politički zatvorenik i Školske novine.

Godine 1972. otišao je u invalidsku mirovinu.

Prof. Ratimir Kalmeta objavio je 116 stručno-znanstvenih radova. Glavna su područja njegova rada opća, ekonomska i turistička geografija. Bavio se geografskom terminologijom i zauzimao se za čistoću hrvatskog jezika. U svoje članke unosi potisnute zemljopisne nazive, objavljuje ih u časopisima i dnevnim listovima. Radio je na nastavnim planovima i programima za zemljopis na pedagoške akademije i za osnovno obrazovanje u Hrvatskoj.

Važniji radovi prof. Kalmete:

- Južna Amerika, Školska knjiga, Zagreb, 1951.
- Opća geografija, udžbenik za više razrede gimnazije, Školska knjiga, Zagreb, 1955, (1956. i 1958)
- Opća geografija i Geografija Jugoslavije, skripte za studente Više upravne škole u Zagrebu, 1957.
- Pregled privrede područja Kotor Rijeka, Ekonomski institut – Rijeka, Rijeka, 1965.
- Uvod u ekonomsku geografiju, skripta za studente Ekonomskog fakulteta u Rijeci, Rijeka, 1968.
- Priručnik za studij na Ekonomskom fakultetu u Rijeci, Rijeka, 1971.
- Ekonomska geografija SFR Jugoslavije, skripta za studente Ekonomskog fakulteta u Rijeci, Rijeka, 1977.
- Fizičkogeografske značajke Republike Hrvatske. Prilog u knjizi "Moja Hrvatska" Zagreb, 1992.

Izumitelj je dvaju pomagala-učila iz geografije u nastavnoj praksi: za zorno prikazivanje rotacije i revolucije Zemlje (1957) i za prikazivanje i objašnjavanje postanka mjesečevih mijena.

Prof. Ratimir Kalmeta svojim je radom dao značajan doprinos unapređenju geografske struke u našoj zemlji.

Dragutin Mirković

UPUTE AUTORIMA

Hrvatski geografski glasnik je znanstveni časopis i u skladu s time se i uređuje. Časopis objavljuje rezultate izvornih teorijskih i empirijskih istraživanja te pregledne članke iz svih geografskih disciplina. Poseban naglasak daje se člancima koji obrađuju prostor Hrvatske. U pravilu se objavljuju članci pisani hrvatskim ili engleskim jezikom. Časopis izlazi dva puta godišnje.

Rukopis članka recenziraju dva recenzenta. Na prijedlog recenzenata znanstveni članak se svrstava u jednu od sljedećih kategorija:

- o *Izvorni znanstveni članak* (original scientific paper) sadrži do sada još neobjavljene rezultate izvornih istraživanja. Rezultati moraju biti izneseni na način koji osigurava mogućnost provjere njihove točnosti. Prihvaćanje članka obvezuje autora da iste rezultate ne objavljuje u drugim znanstvenim časopisima.
- o *Prethodno priopćenje* (preliminary communication) sadrži nove rezultate istraživanja koji zahtijevaju brzo objavljivanje. Ne mora omogućiti provjeru iznesenih rezultata.
- o *Pregledni članak* (review) je originalan, sažetak i cjelovit prikaz područja geografskog istraživanja ili njegovog dijela, u kojem autor i sam aktivno sudjeluje.
- o *Izlaganje sa znanstvenog skupa* (conference paper), prethodno izloženo na takvom skupu, mora biti objavljeno u obliku cjelovitog članka i to samo ako cjeloviti tekst izlaganja nije objavljen u zborniku skupa.

Kategorija članka navodi se u zaglavlju. U slučaju neslaganja recenzenata o kategoriji rada, konačnu odluku donosi urednički odbor i glavni urednik časopisa.

Prilozi, prikazi knjiga i stručni članci. U posebnim, stalnim i povremenim rubrikama, objavljuju se prilozi, prikazi knjiga i iznimno stručni članci koji sadrže korisne priloge iz struke. Navedeni članci se ne recenziraju.

Priprema rukopisa

Opseg rukopisa članka, uključujući tablice i grafičke priloge, treba biti do 7000 riječi. Kraći članci su dobrodošli. 1 grafički prilog (u tisku) odgovara otprilike prostoru koji zauzima 200-250 riječi. Rukopis članka treba pisati Times New Roman fontom veličine 12, s proredom 1.5 i ispisati na papiru A4 formata. Za članke većeg opsega autor je dužan unaprijed kontaktirati urednički odbor.

Oblikovanje rukopisa članka. Rukopis treba oblikovati prema izgledu objavljenih članaka u Hrvatskom geografskom glasniku. Rukopis članka mora sadržavati izvod (abstract), ključne riječi (key words) i sažetak (summary). Izvod (do 150 riječi) sadrži osnovnu problematiku rada, ključne riječi (5-6 riječi) služe za pronalaženje članka u sekundarnim publikacijama, a u sažetku (800-1000 riječi) se ukratko iznosi problematika rada, primjenjena metodologija, rezultati, diskusija i zaključak. Sažetak se prevodi na engleski odnosno hrvatski jezik.

Članak treba napisati u najkraćem obliku što ga jasnoća izlaganja dopušta. Tekst treba biti jasan, sažet, gramatički ispravan, pisan u trećem licu i bez pasivnih glagolskih oblika. Poželjno je članak podijeliti na sljedeća poglavlja: uvod (tema i cilj rada, pregled dosadašnjih istraživanja, metode rada), analiza problematike, rezultati istraživanja, diskusija (usporedba vlastitih rezultata s dosada poznatim) i zaključak.

Tablice se prilažu članku na zasebnim stranicama. U rukopisu članka treba naznačiti mjesto tablice. Iznad tablice navodi se skraćenica Tab., redni broj tablice prema redoslijedu u članku te kratak, ali informativni naslov (npr. Tab.1. Doseljeno stanovništvo u Zagreb i okolice 1991.). Ispod tablice navodi se izvor.

Grafički prilozi se prilažu članku na zasebnim stranicama. Na zasebnoj stranici prilaže se popis numeriranih naslova svih grafičkih priloga. U rukopisu članka treba naznačiti mjesto grafičkog priloga. Ispod grafičkog priloga navodi se skraćenica Sl., redni broj priloga prema redoslijedu u članku te kratak, ali informativan naslov (npr. Sl.1. Gravitacijska područja većih kulturnih centara). Nakon naziva navodi se legenda.

Grafički prilozi pripremaju se u crno-bijeloj tehnici. Veličinu grafičkog priloga potrebno je prilagoditi veličini stranice časopisa. Ilustracije se prilažu rukopisu otisnute na papir i po mogućnosti u elektronskom obliku, u formatu pogodnom za tisak (tiff, eps ili pdf visoke rezolucije).

U člancima regionalnog karaktera obavezno je priložiti orijentacijski crtež sa svim geografskim nazivima koji se spominju u tekstu.

Citiranje literature. Pravilnom i dosljednom citiranju literature treba posvetiti osobitu pozornost. Literatura se citira koristeći harvardski sistem. Korištena literatura citira se unutar teksta tako da se navede prezime autora i godina objavljivanja te eventualno broj stranice citata npr. (Friganović 1991, 26).

Ukoliko citirana referenca ima tri i više autora, u tekstu se navodi prezime prvog autora i skraćenica i dr. (odnosno et al. ako je članak pisan engleskim jezikom). U popisu literature navode se svi autori reference. Na kraju teksta prilaže se literatura poredana abecednim redom autora.

Popis literature i izvora priprema se prema sljedećim pravilima:

- o članak u časopisu: SeongWoo L. i Curtis C. R., 1999: Migration Determinants and Employment Consequences of White and Black Families 1985-1990, *Economic Geography* 75(2), 109-133
- o poglavlje u knjizi: Dury G. H., 1979: The future of geomorphology, u Embleton C., Brunson D. i Jones D. K. S. (ur.) *Geomorphology, present problems and future prospects*, Oxford University Press, Oxford, 262-74
- o knjiga: Bičanić R., 1951: Doba manufakture u Hrvatskoj, JAZU, Zagreb
- o publikacije: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001., CD-ROM 2002, Državni zavod za statistiku, Zagreb
- o internet stranica: Shopping Centres Definitions, International Council of Shopping Centre Research, <http://www.icsc.org/srch/lib/shopcentdefs.html>, 4. studenoga 2002

Ukoliko se citira više članaka jednog autora iz iste godine, tada se uz godinu navode i slova po abecednom redu (npr. 1999a, 1999b).

Slanje rukopisa članka uredništvu

Uredništvo prima članke tijekom cijele godine. Rukopis članka (uključujući i sve tablice i grafičke priloge u svakom primjerku) se u tri primjerka šalje na adresu uredništva:

Hrvatski geografski glasnik
Marulićev trg 19/2
pp 595,
10000 Zagreb

Obavezno se prilaže i rukopis članka u elektronskom obliku i to u doc ili rtf formatu (npr. pisan u programu za obradu teksta MS Word).

Ostale napomene

Uredništvo osigurava prijevod izvoda, ključnih riječi, sažetka i tekstova uz grafičke priloge i tablice na engleski jezik.

Autori znanstvenih članaka dobivaju po 10 primjeraka separata, a svi suradnici po jedan autorski primjerak časopisa.

Rukopisi i recenzije se ne honoriraju.

Rukopisi se ne vraćaju, osim ako nisu prihvaćeni.

Uredništvo, glavni i tehnički urednik pridržavaju uobičajeno pravo na sitnije izmjene teksta, tablica i grafičkih priloga.

UREDNIŠTVO

NOTES FOR CONTRIBUTORS

Croatian Geographical Bulletin is a scientific journal which publishes the results of original theoretical and empiric research, as well as reviews in all geographic disciplines. A special emphasis is given, but not limited to the articles about Croatia. Papers are expected to be written in Croatian or English. The journal appears twice a year.

Two referees review the typescript. On their suggestion papers are selected into the following categories:

- o *Original scientific paper* contains not yet published results of original research. They must be presented in the way that makes their verification possible. The acceptance of a paper obliges the author not to publish it in other scientific journals.
- o *Preliminary communication* contains new research results, which require quick publication. The verification of the presented results does not have to be enabled.
- o *Review* is an original, short and critical expose of a geographic research sphere or its part with the author's original contribution.
- o *Conference paper*, previously presented on such a meeting, must be published in the form of a whole article, and only if the whole text has not appeared in the conference proceedings.

The category is quoted in the header of the published paper. If the referees cannot agree about it, the Editorial Board and the Editor-in-Chief give the final decision.

Contributions, book review and professional papers. Contributions, book reviews and exceptionally professional papers are published in special sections of the journal. The quoted articles are not reviewed.

Typescript, including tables and illustrations, should not exceed 7000 words. Shorter papers are welcomed. One illustration (in press) corresponds approximately to the space of 200-250 words. Typescripts should be written in the Times New Roman font, of size 12, spacing 1.5, on the paper format A4. If the typescript is longer, the author is obliged to contact the Editorial Board in advance.

The typescript should be set out in the manner of recent issues of Croatian Geographical Bulletin. It must contain abstract, key words and summary. The abstract (up to 150 words) comprehends the basic problems of the work, key words (5-6 words) help to find it in secondary publications, and summary (800-1000 words) briefly carries out the researched topic, applied methodology, results, discussion and conclusion. The summary is translated into English, or into Croatian.

The article is to be written in the shortest possible way. The text must be intelligible, condensed, grammatically correct, written in the third person and, without passive verbal forms. It is desirable that the article is divided into the following chapters: introduction (theme and work purpose, survey of the former research, methodology), problem analysis, research results, discussion (comparison between one's own and so far known results) and conclusion.

Tables are enclosed on special pages. The approximate position of tables in the text should be marked in the typescript. Above the table abbreviation Tab. should be used, followed by the table's ordinal number, and a short informative title (e. g. *Tab. 1 Population immigrated to Zagreb and its surroundings in 1991*). The source is cited under the table.

Illustrations are enclosed on separate sheets, as well as numerated titles of all illustrations. The approximate position of illustrations in the text should be marked in the typescript. Under the illustration abbreviation Fig. should be used, followed by the ordinal number and a short but informative title (e. g. *Fig. 1 Gravitational regions of all cultural centres*). If needed, legend should be written following the title.

Illustrations should be prepared in black-and-white technique. Their size must be adjusted to the size of the journal's page. Illustrations should be enclosed printed on the paper, and, if possible, in electronic form, in the format suitable for press (tiff, eps or pdf of high resolution).

For the articles of regional character it is necessary to enclose a sketch with all geographic names mentioned in the text.

References. A special attention should be paid to correct and consistent literature citation. Literature is cited using the *Harvard* system in which the authors' names (no initials) and dates are given in the main body of the text, with specific pages indicated if required, e. g. (Friganović 1991, 26). References are listed alphabetically at the end of the paper under the heading References.

If the cited reference has three or more authors, the surname of the first one and the abbreviation *et al.* are quoted in the text. If several articles of the same author and year are cited, the letters in the alphabetic order are to be added to the year (e. g. 1999a, 1999b).

The list of references and sources is prepared according to the following rules:

- o Papers in a journal: SeongWoo L. and Curtis C. R., 1999: Migration Determinants and Employment Consequences of White and Black Families 1985-1990, *Economic Geography* 75(2), 109-133
- o Chapter in a book: Dury G. H., 1979: The future of geomorphology, in Embleton C., Brunsden D. and D. K. S. (eds.) *Geomorphology, present problems and future prospects*, Oxford University Press, Oxford, 262-74
- o Book: Bičanić R., 1951: *The manufacture age in Croatia*, JAZU, Zagreb
- o Other publications: Census of population, households and dwellings 2001, CD-ROM 2002, Croatian Bureau of Statistics, Zagreb
- o Internet page: Shopping Centres Definitions, International Council of Shopping Centre Research, <http://www.icsc.org/srch/lib/shopcentdefs.html>, accessed 4th November 2002

Where there is a doubt, include all bibliographical details.

Submitting the typescript to the Editorial Board

The Editorial Board accepts typescripts during the whole year. The typescript (including all tables and illustrations in every copy) is sent in three copies to the following address:

Hrvatski geografski glasnik
Marulićev trg 19/2
pp 595
10 000 Zagreb
CROATIA

It is also necessary to enclose the typescript in electronic form in doc or rtf format (e. g. typed in the text processing programme MS Word).

Final notes

The Editorial Board provides for the translation of abstracts, key words, summaries and texts by the illustrations and tables into the English/Croatian language.

The authors of scientific papers get 10 offprint copies and all contributors one authorial copy of the journal.

There are no fees for typescripts and reviews.

Typescripts are not given back.

The Editorial Board, editor-in-chief and technical editor reserve the right to do minor changes of the text, tables and illustrations.

EDITORIAL BOARD